

Rapport

(On)wenselijkheid van schaalvergroting boerenbedrijven

Een representatief onderzoek onder de Nederlandse bevolking (18+) naar hoe men aankijkt tegen de schaalvergroting in de Nederlandse (melk)veehouderij en het exportmodel vlees- en zuivelindustrie. In opdracht van Milieudefensie.

Colofon

Uitgave

I&O Research
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam

Rapportnummer

2021/21

Datum

januari 2021

Opdrachtgever

Milieudefensie

Auteurs

Milan Driessen
Peter Kanne

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron (I&O Research i.o.v. Milieudefensie) duidelijk wordt vermeld.



Inhoudsopgave

Belangrijkste uitkomsten	4
1	Schaalvergroting van Nederlandse boerderijen 7
1.1	Drie kwart: ontwikkeling naar grotere melkveehouderijen niet goed 7
2	Positie van vlees- en zuivelbedrijven 9
2.1	Bij de wereldtop behoren is belangrijk, maar niet tegen elke prijs 10
2.2	Nederlandse vlees- en zuivelbedrijven moeten wereldtop blijven 11
2.3	Kiezers vinden voortbestaan van kleinere boerenbedrijf belangrijk 12
2.4	Verdeeldheid over produceren voor de export buiten de EU 13
3	Onderzoeksverantwoording 14
A	Bijlage 15



Belangrijkste uitkomsten

Uit onderzoek van de Universiteit van Wageningen blijkt¹ dat er de komende 10 jaar minder melkveehouders over zullen zijn. In opdracht van Milieudefensie heeft I&O Research onderzoek uitgevoerd naar de wenselijkheid van deze ontwikkeling en over hoe kiezers denken over het produceren voor de export. Dit onderzoek is gehouden van dinsdag 12 tot vrijdag 15 januari 2021 onder een representatieve steekproef van 1.030 Nederlanders van 18 jaar en ouder.

Drie kwart keurt de ontwikkeling van schaalvergroting bij melkveehouderijen af

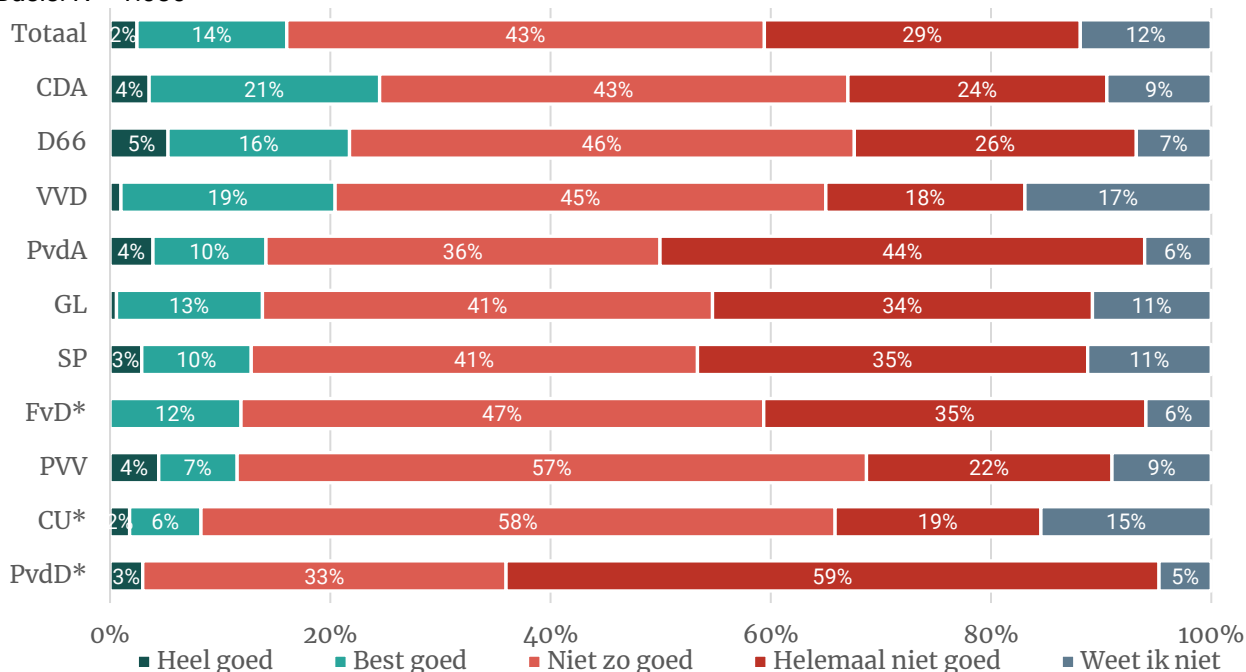
We legden alle deelnemers aan dit onderzoek de volgende ontwikkeling voor.

De Universiteit Wageningen heeft berekend dat er in Nederland de komende tien jaar minder melkveehouders zullen bestaan. De bedrijven die overblijven zullen meer dieren bezitten én per dier meer produceren. Kortom, melkveehouderijen in Nederland worden groter om te kunnen blijven bestaan en er zullen minder kleine melkveehouderijen zijn.

De ontwikkeling van schaalvergroting van melkveehouderijen wordt door alle kiezersgroepen² in meerderheid afgekeurd. Bijna driekwart van de kiezers is tegen verdere schaalvergroting van melkveehouderijen. Een op de zes kan zich wel in deze ontwikkeling vinden. PvdD-kiezers zijn het felst gekant tegen schaalvergroting. CDA- en VVD-kiezers zijn naar verhouding het vaakst voorstander van schaalvergroting (respectievelijk 25% en 20%), hoewel ook deze kiezers in meerderheid tegen zijn (respectievelijk 66% en 63%).

Figuur 1 – Kortom, melkveehouderijen in Nederland worden groter om te kunnen blijven bestaan en er zullen minder kleine melkveehouderijen zijn. Vindt u dit een goede ontwikkeling, of juist niet?

Basis: N = 1.030



* Deze percentages zijn indicatief. Het aantal waarnemingen voor PvdD (32), FvD (21) en CU (41) is kleiner dan 50.

¹ De Nederlandse melkveehouderij in 2030, WUR, <https://edepot.wur.nl/532156>

² Het aantal kiezers van SGP, JA21, 50Plus en DENK is te laag om mee te nemen in de uitsplitsing (n < 20)



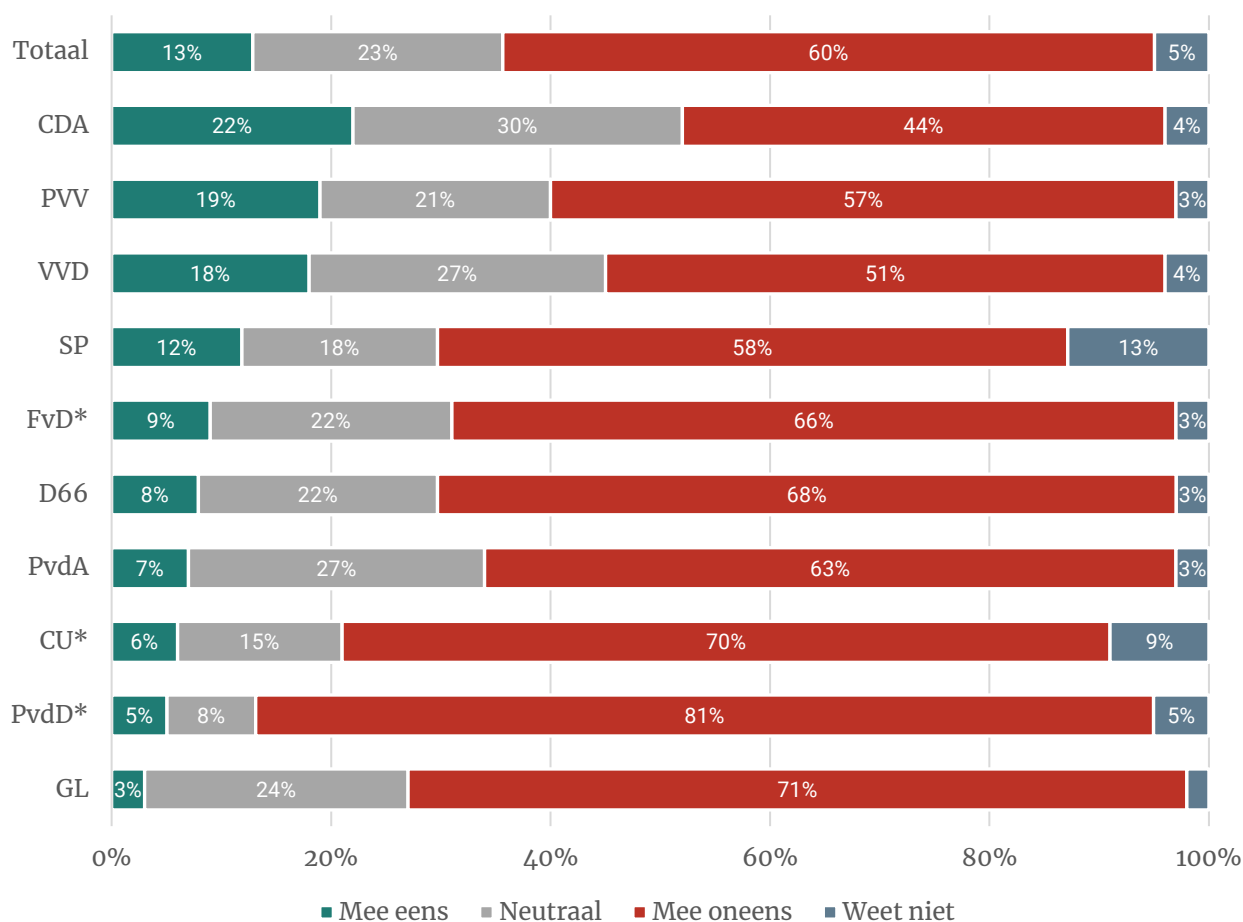
Vlees- en zuivelbedrijven moeten succesvol blijven, maar niet tegen iedere prijs

De helft van de Nederlanders meent dat 'het essentieel is dat vlees- en zuivelbedrijven tot de internationale top blijven behoren' (50%). Een kwart is het hier mee oneens (24%).

Maar niet tegen iedere prijs. Met de stelling 'De Nederlandse vlees- en zuivelindustrie moet tot de internationale top blijven behoren, ook als dat betekent dat daardoor kleinere Nederlandse boerenbedrijven moeten sluiten' is een meerderheid het oneens (60%) en slechts 13 procent het eens (figuur 2). Het succes van de vlees- en zuivelindustrie mag dus niet ten koste gaan van kleinere Nederlandse boerenbedrijven.

Figuur 2 – De Nederlandse vlees- en zuivelindustrie moet tot de internationale top blijven behoren, ook als dat betekent dat daardoor kleinere Nederlandse boerenbedrijven moeten sluiten.

Basis: N = 1.030



* Cijfers indicatief voor FvD (n=21), CU (n=41), PvdD (n=32)

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 1.030 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek vond plaats van dinsdag 12 januari tot vrijdag 15 januari 2021.

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij



onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=1.000$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 3,1 procent.



1 Schaalvergroting van Nederlandse boerderijen

1.1 Drie kwart: ontwikkeling naar grotere melkveehouderijen niet goed

We legden alle deelnemers aan dit onderzoek de volgende ontwikkeling³ voor.

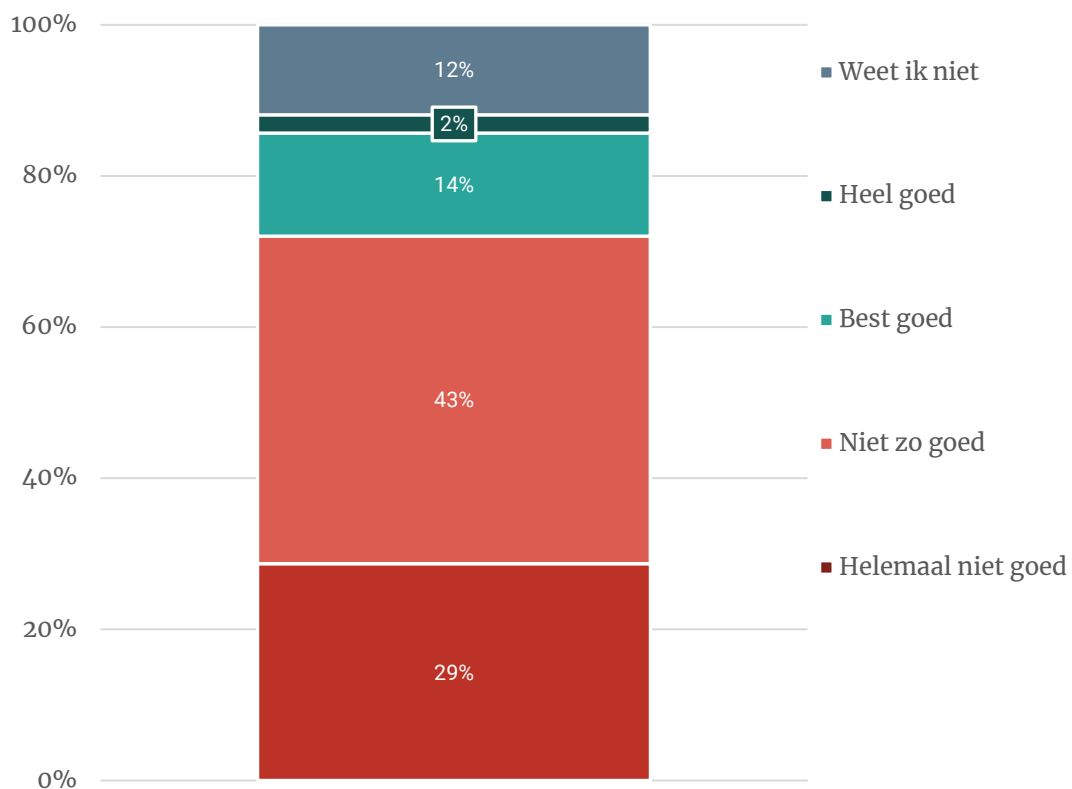
De Universiteit Wageningen heeft berekend dat er in Nederland de komende tien jaar minder melkveehouders zullen bestaan. De bedrijven die overblijven zullen meer dieren bezitten én per dier meer produceren.

Kortom, melkveehouderijen in Nederland worden groter om te kunnen blijven bestaan en er zullen minder kleine melkveehouderijen zijn.

Gevraagd of men dit een goede ontwikkeling vindt, zegt drie kwart dit een niet zo goede (45%) of helemaal geen goede ontwikkeling te vinden (29%). Een op de zes Nederlanders vindt deze ontwikkeling best (14%) of heel goed (2%).

Figuur 3 – Kortom, melkveehouderijen in Nederland worden groter om te kunnen blijven bestaan en er zullen minder kleine melkveehouderijen zijn. Vindt u dit een goede ontwikkeling, of juist niet?

Basis: N = 1.030



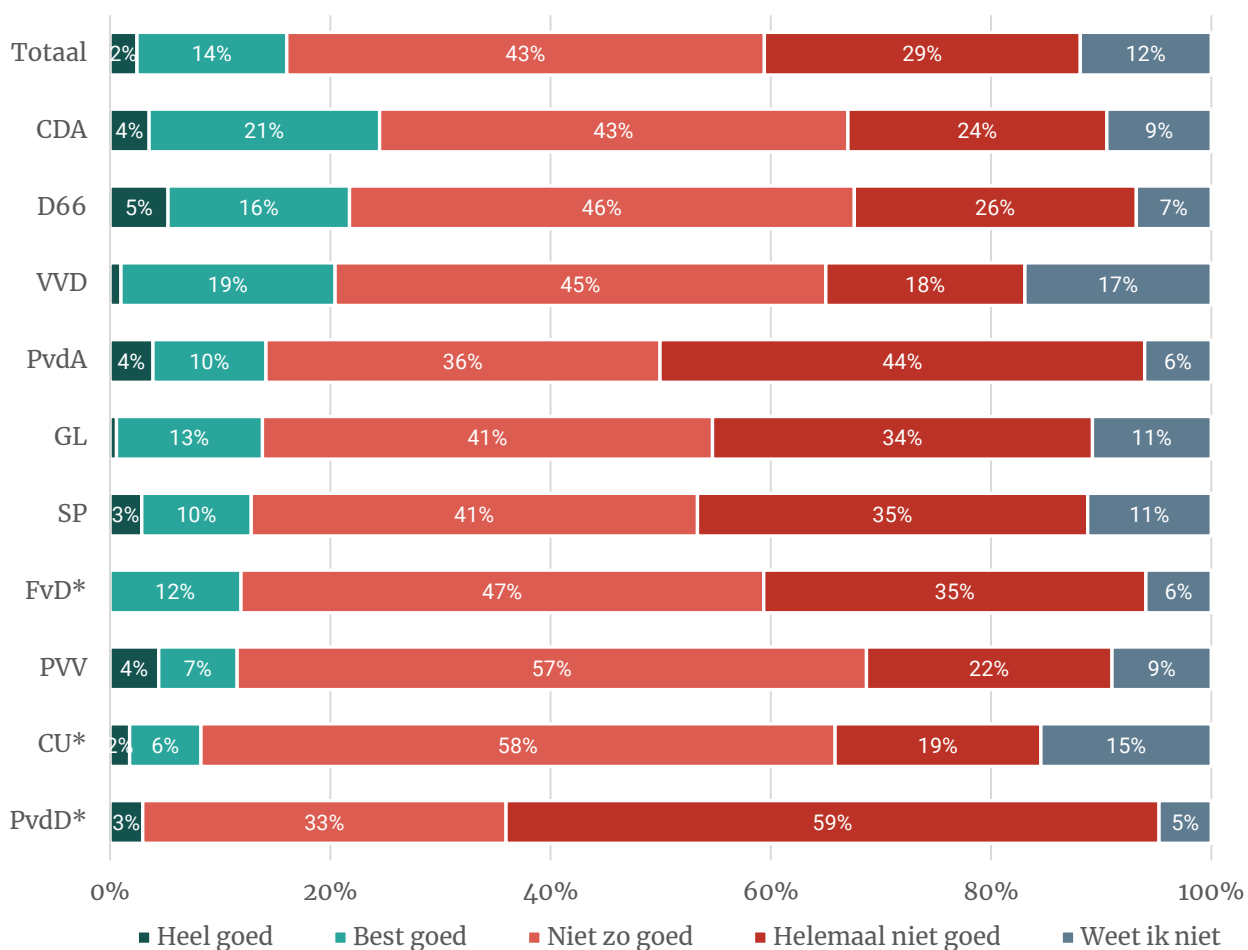
³ De Nederlandse melkveehouderij in 2030, WUR, <https://edepot.wur.nl/532156>

Alle kiezersgroepen ontevreden met de schaalvergroting van melkveehouderijen

De ontwikkeling van schaalvergroting van melkveehouderijen wordt door alle kiezersgroepen⁴ in meerderheid afgekeurd. Bijna driekwart van de kiezers is tegen verdere schaalvergroting van melkveehouderijen. Een op de zes kan zich wel in deze ontwikkeling vinden. PvdD-kiezers zijn het felst gekant tegen schaalvergroting. CDA- en VVD-kiezers zijn naar verhouding het vaakst voorstander van schaalvergroting (respectievelijk 25% en 20%), hoewel ook deze kiezers in meerderheid tegen zijn (respectievelijk 66% en 63%).

Figuur 4 – Kortom, melkveehouderijen in Nederland worden groter om te kunnen blijven bestaan en er zullen minder kleine melkveehouderijen zijn. Vindt u dit een goede ontwikkeling, of juist niet?

Basis: N = 1.030



* Deze percentages zijn indicatief. Het aantal waarnemingen voor PvdD (32), FvD (21) en CU (41) is kleiner dan 50.

⁴ Het aantal kiezers van SGP, JA21, 50Plus en DENK is te laag om mee te nemen in de uitsplitsing (n < 20)



2 Positie van vlees- en zuivelbedrijven

Om men bewust te maken van de positie van Nederland in de internationale wereldtop wat betreft vlees en zuivel, legden we de volgende tekst voor aan de respondenten⁵:

Nederland draait mee in de internationale top van de vlees- en zuivelindustrie met multinationals als FrieslandCampina (zuivel), Vion en VanDrie Group (vlees). Veel van de producten van deze multinationals gaan naar het buitenland.

We legden vervolgens de volgende stellingen voor:

- *Het is essentieel dat Nederlandse vlees- en zuivelbedrijven bij de wereldtop blijven behoren.*
- *De Nederlandse vlees- en zuivelindustrie moet tot de internationale top blijven behoren, ook als dat betekent dat daardoor kleinere Nederlandse boerenbedrijven moeten sluiten.*
- *Nederlandse vlees- en zuivelbedrijven moeten stoppen met produceren voor de export buiten de Europese Unie.*

De deelsteekproef met extra informatie kreeg daarnaast ook informatie over de uitstoot waar vlees- en zuivelbedrijven voor verantwoordelijk zijn. Hierin is incorrecte informatie opgenomen. Deze incorrecte toevoeging heeft echter geen significant effect gehad op de manier waarop de stellingen zijn beantwoord. In figuur A.1 vindt u de uitkomsten op de stellingen voor de groep die de standaard-tekst hebben gezien en de groep die ook de extra informatie heeft gezien.

In dit rapport worden de uitkomsten voor beide groepen samen weergegeven.

⁵ Zie ook de volgende bronnen voor deze bedrijven:

FrieslandCampina

https://www.boerderij.nl/PageFiles/238992/002_589_Rabobank_Global-Dairy-Top-20_2020.pdf
<https://jaarverslag.frieslandcampina.com/wp-content/uploads/2020/02/FrieslandCampina-Jaarverslag-2019.pdf>

Vion

<https://www.wattagnet.com/directories/79-the-world-s-leading-pig-producers-and-processors>
https://www.vionfoodgroup.com/app/uploads/2020/07/VION_CSR2019-NL_Summary_A5_27-03-2020.pdf

VanDrie Group

<https://www.vandriegroup.nl/voorlichting/nieuws/item/vandrie-group-wederom-hoogst-genoteerde-familiebedrijf-in-agribusiness-in-de-transparantiebenchmark/>
https://www.vandriegroup.nl/fileadmin/bedrijven/vandriegroup/files/MVO_new/MVO-verslag_2019/MVOverslag2019_NL.pdf



2.1 Bij de wereldtop behoren is belangrijk, maar niet tegen elke prijs

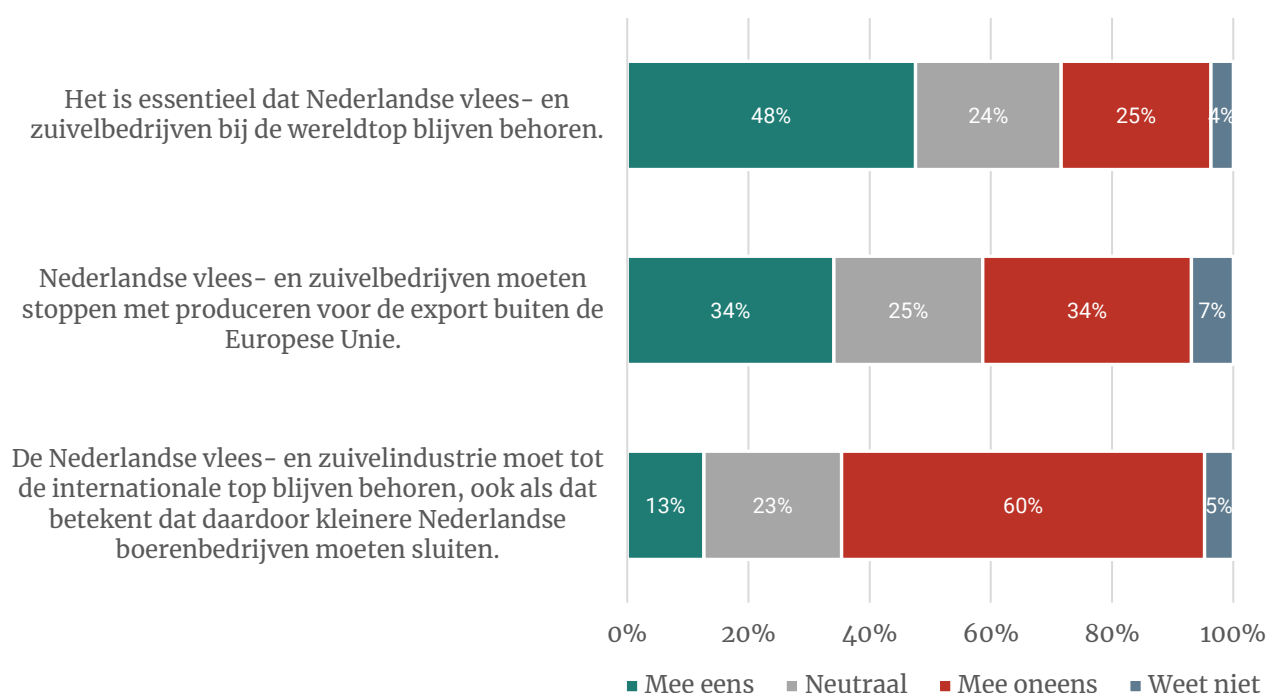
De helft is het eens met de stelling 'het is essentieel dat Nederlandse vlees- en zuivelbedrijven bij de wereldtop blijven behoren' (48%). Een kwart is het hiermee oneens. .

Een ruime meerderheid (60%) is het echter oneens met de stelling dat de Nederlandse vlees- en zuivelindustrie tot de internationale top moet blijven behoren, als dat betekent dat daardoor kleinere Nederlandse boerenbedrijven moeten sluiten'. Slechts 12 à 13 procent is het eens met deze stelling.

Een derde vindt dat Nederlandse vlees- en zuivelbedrijven moeten stoppen met produceren voor de export buiten de EU (34%). Een even zo groot deel is het hiermee oneens.

Figuur 5 – Kunt u voor elk van deze stellingen aangeven in hoeverre u het hiermee eens of oneens bent?

Basis: N = 1.030

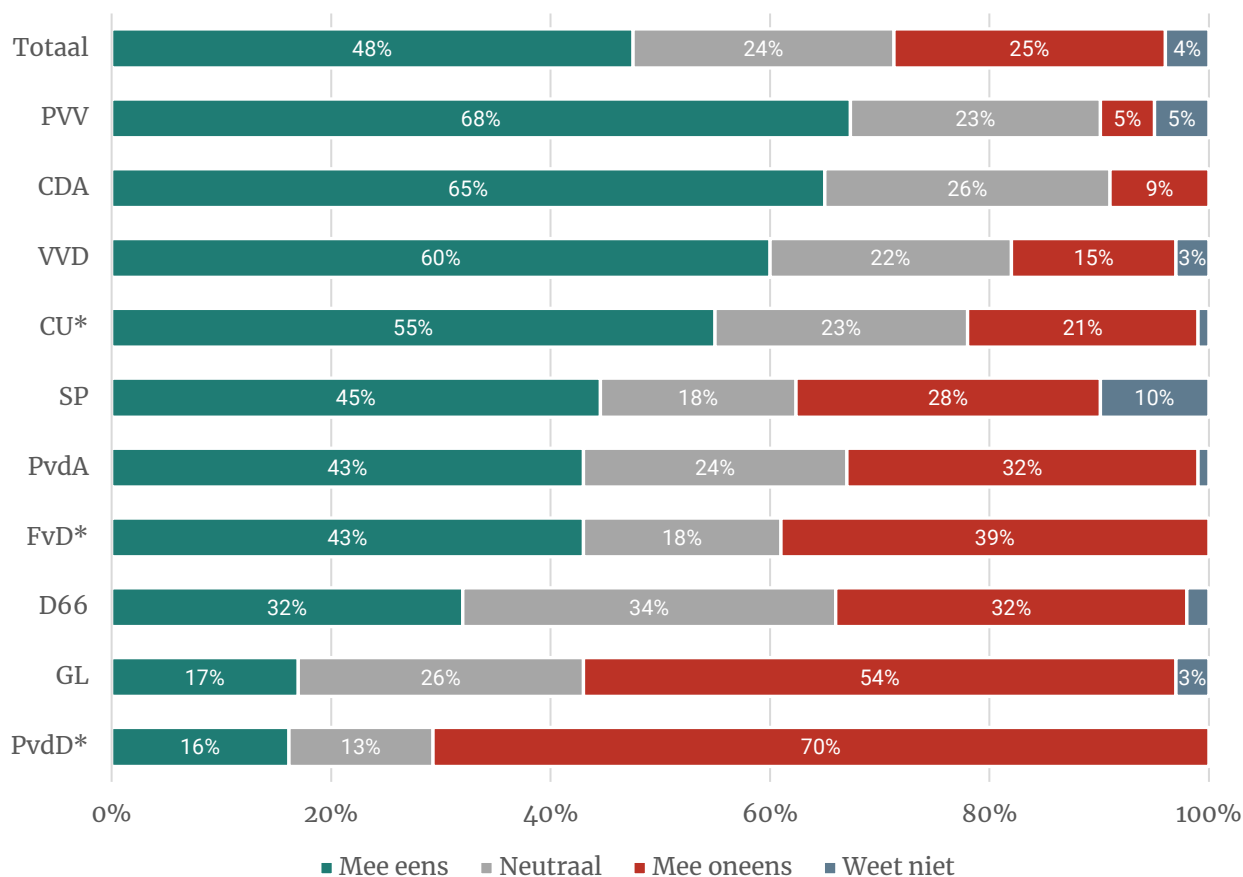


2.2 Nederlandse vlees- en zuivelbedrijven moeten wereldtop blijven

Over het algemeen vindt bijna de helft van de Nederlanders (48%) dat de nationale vlees- en zuivelindustrie tot de wereldtop moet blijven behoren. Een kwart is het hiermee oneens. Kiezers van PVV, CDA, VVD en CU vinden in meerderheid dat de Nederlandse vlees- en zuivelbedrijven tot de wereldtop moeten blijven horen. Bij de kiezers van GL en PvdD is een meerderheid het daar mee oneens.

Figuur 6 – Het is essentieel dat Nederlandse vlees- en zuivelbedrijven bij de wereldtop blijven behoren.

Basis: N = 1.030



* Cijfers indicatief voor FvD (n=21), CU (n=41), PvdD (n=32)⁶

⁶ Het aantal kiezers van SGP, JA21, 50Plus en DENK is te laag om mee te nemen in de uitsplitsing (n < 20).



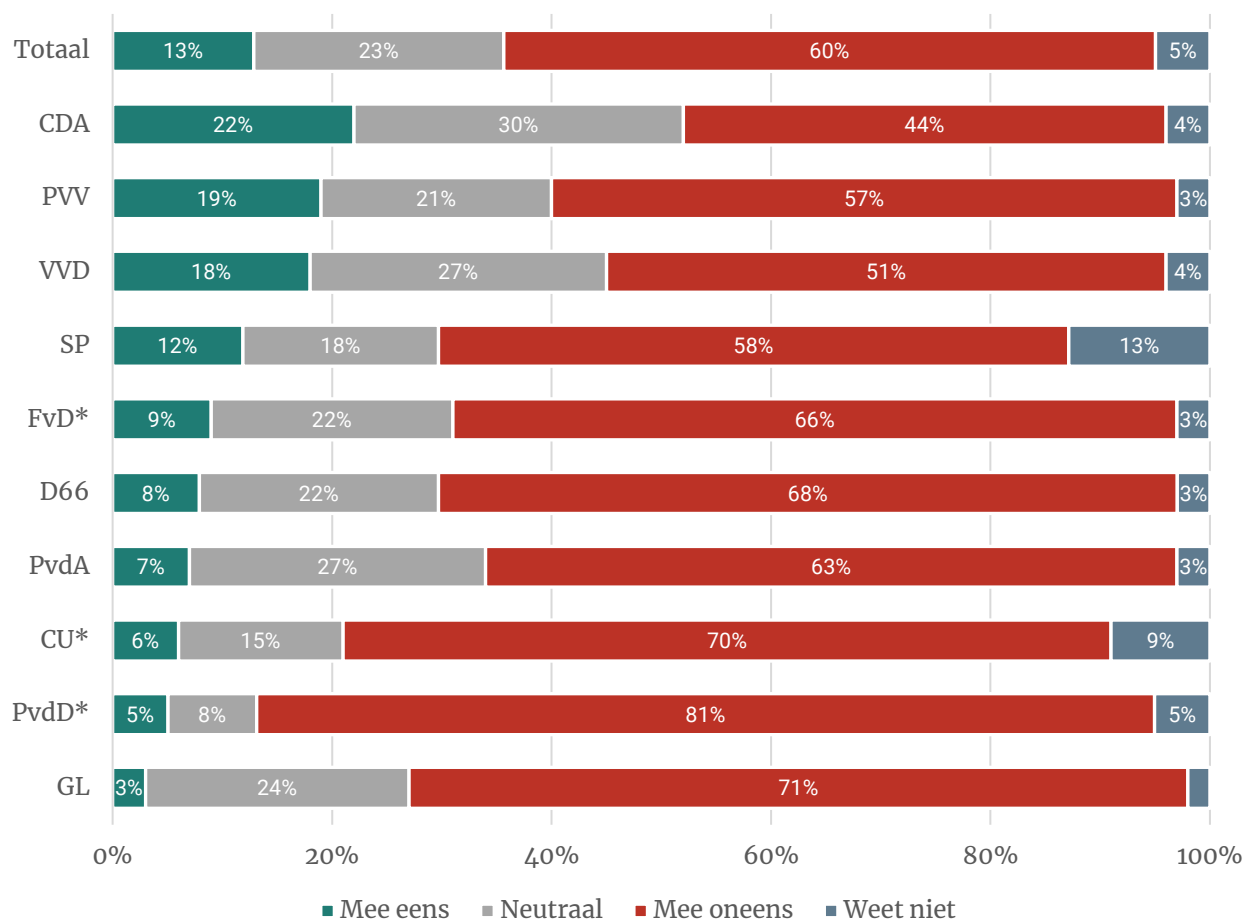
2.3 Kiezers vinden voortbestaan van kleinere boerenbedrijf belangrijk

Waar bijna de helft van de Nederlanders het essentieel vindt dat de vlees- en zuivelbedrijven bij de wereldtop blijven behoren, wil nog maar 13 procent dit als dat betekent dat daardoor kleinere Nederlandse boerenbedrijven moeten sluiten.

Alle Nederlandse kiezersgroepen zijn per saldo tegen het vasthouden van de internationale topositie van de Nederlandse vlees- en zuivelindustrie als dit leidt tot de sluiting van kleine boerenbedrijven. Circa een vijfde van de kiezers van CDA (22%), PVV (19%) en VVD (18%) wil dat de Nederlandse vlees- en zuivelbedrijven tot de top blijven horen, ook als kleinere Nederlandse boerenbedrijven daardoor moeten sluiten. Een veel groter deel van deze kiezersgroepen is het hier mee oneens (CDA, 44%; PVV, 57%; VVD, 51%).

Figuur 7 – De Nederlandse vlees- en zuivelindustrie moet tot de internationale top blijven behoren, ook als dat betekent dat daardoor kleinere Nederlandse boerenbedrijven moeten sluiten.

Basis: N = 1.030



* Cijfers indicatief voor FvD (n=21), CU (n=41), PvdD (n=32)



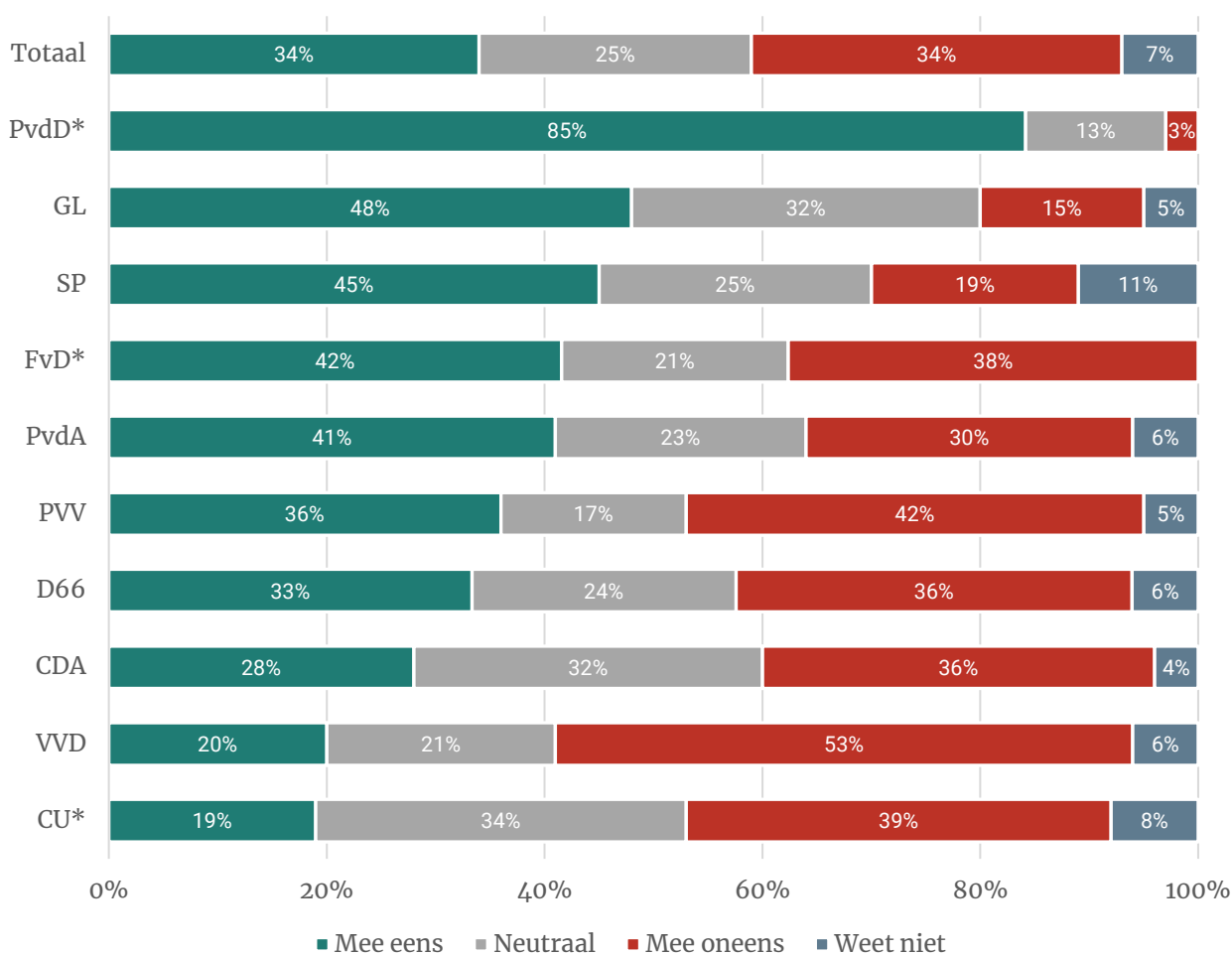
2.4 Verdeeldheid over produceren voor de export buiten de EU

De stelling ‘Nederlandse vlees- en zuivelbedrijven moeten stoppen met produceren voor de export buiten de Europese Unie’ zorgt voor verdeeldheid binnen de meeste kiezersgroepen. Een derde van de kiezers is het hiermee eens en een even groot deel is het er mee oneens.

Kiezers van PvdD, GL, SP, FvD en PvdA zijn per saldo voor het stoppen van de vlees- en zuivelexport naar landen buiten de Europese Unie. Van de coalitiepartijen zijn D66-kiezers verdeeld (33% eens, 36% oneens), terwijl CDA-, CU- en met name VVD-stemmers hier geen voorstander van zijn.

Figuur 8 – Nederlandse vlees- en zuivelbedrijven moeten stoppen met produceren voor de export buiten de Europese Unie.

Basis: N = 1.030 (beide deelsteekproeven samengevoegd)



* Cijfers indicatief voor FvD (n=21), CU (n=41), PvdD (n=32)



3 Onderzoeksverantwoording

Verantwoording

I&O Research voerde een landelijk representatief onderzoek uit onder 1.030 Nederlanders van 18 jaar en ouder. Het onderzoek vond plaats van dinsdag 12 januari tot vrijdag 15 januari 2021.

Weging en marges

De onderzoeksresultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, regio, opleidingsniveau en stemgedrag bij de Tweede Kamerverkiezingen in maart 2017. De weging is uitgevoerd conform de richtlijnen van de Gouden Standaard. Hiermee is de steekproef representatief voor de kiesgerechtigde Nederlandse inwoners (18+), voor wat betreft deze achtergrondkenmerken. Bij onderzoek is er sprake van een betrouwbaarheidsinterval en onnauwkeurigheidsmarges. In dit onderzoek gaan we uit van een betrouwbaarheid van 95 procent. Bij een steekproef van $n=1.000$ en een uitkomst van 50 procent is er sprake van een foutmarge van plus of min 3,1 procent.

Split-run methode

De gehele steekproef is *at random* toegewezen aan een van twee deelsteekproeven. Door deze aselechte toewijzing zijn beide deelsteekproeven statistisch equivalent. Beide deelsteekproeven zijn daarmee ook representatief voor de Nederlandse bevolking, zoals de totale steekproef dat is. Door het opsplitsen is het aantal deelnemers per deelsteekproef kleiner ($n = 526$ en $n = 504$) en de standaardafwijking groter dan voor de totale steekproef.

De procentuele verschillen zijn verwaarloosbaar klein. Bij de stelling ‘Het is essentieel dat Nederlandse vlees- en zuivelbedrijven bij de wereldtop blijven behoren’ is er 5 procentpunt verschil: dit verschil is niet significant bij een betrouwbaarheidsinterval van 95 procent. Het geven van de extra informatie heeft dus géén statistisch significant effect op de mening ten aanzien van de stellingen.

I&O Research Panel

Het I&O Research Panel is geworven op basis van aselechte personen- en huishoudensteekproeven op traditionele manier (geen zelfaanmelding). Sinds april 2019 werkt het I&O Research Panel met een spaarprogramma, waarbij deelnemers punten sparen afhankelijk van de lengte en complexiteit van de vragenlijst. Deze punten kunnen later worden ingewisseld voor Bol.com-toeged of een donatie aan een goed doel.

I&O Research

I&O Research is het grootste onderzoeksbureau voor overheid en non-profit (volgens de MarktOnderzoeksAssociatie, MOA, 2019). Het is onze missie bij te dragen aan beter onderbouwde keuzes van onze klanten, op basis van onderzoek en advies. Wij werken voor overheids- en non-profitorganisaties.

I&O Research heeft vestigingen in Amsterdam en Enschede.

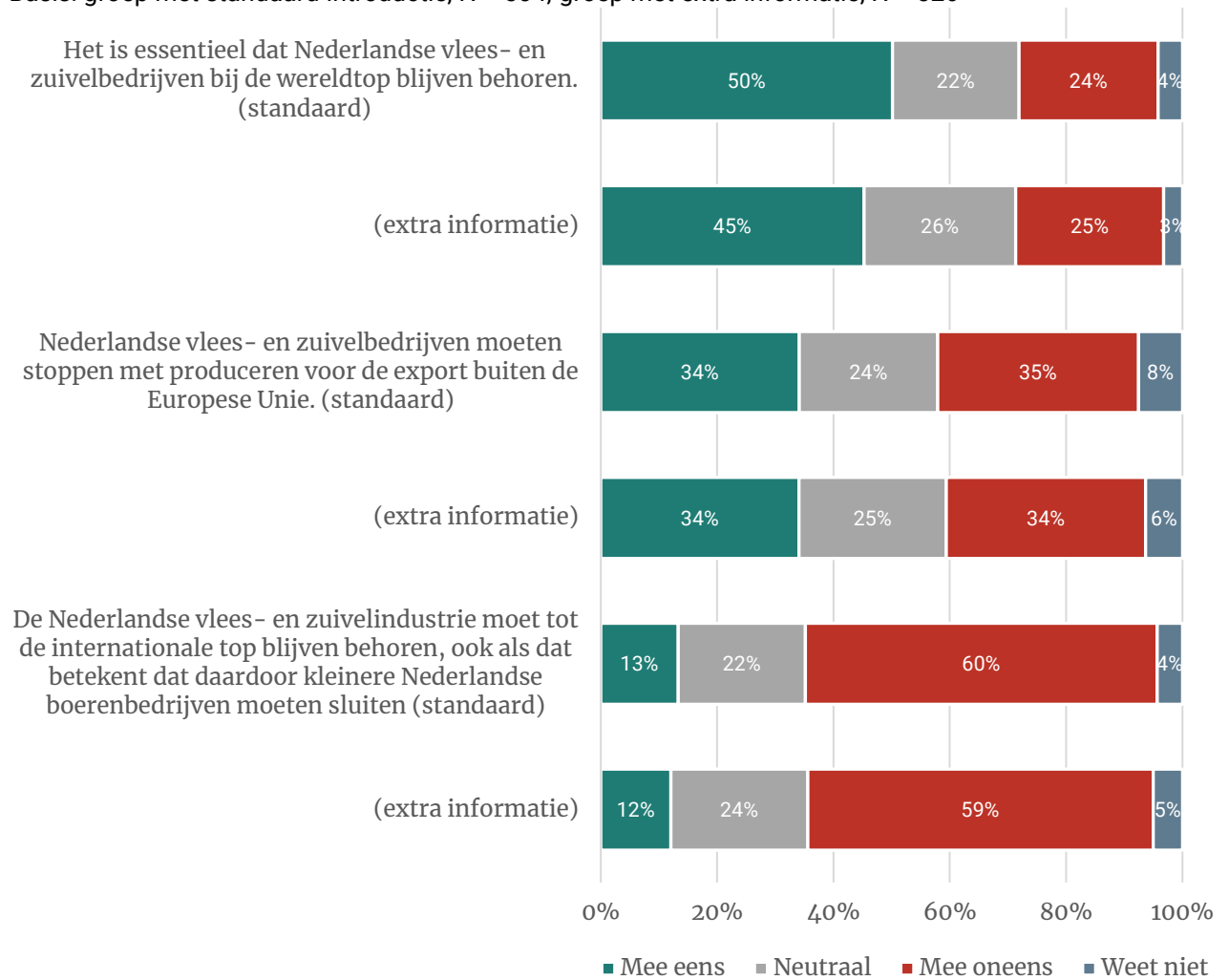
I&O Research is lid van de MarktOnderzoeksAssociatie (MOA), maakt deel uit van de Research Keurmerk Groep en onderschrijft de internationale ICC/ESOMAR-gedragscode voor markt- en sociaalwetenschappelijk onderzoek. I&O Research is ISO 9001-, ISO 20252- en ISO 27001-gecertificeerd. Het online onderzoekspanel (I&O Research Panel) is ISO 26362-gecertificeerd. Dit is de norm voor online en offline access panels.



A Bijlage

Figuur A.1 – Kunt u voor elk van deze stellingen aangeven in hoeverre u het hiermee eens of oneens bent?

Basis: groep met standaard introductie, N = 504; groep met extra informatie, N = 526



I&O Research Enschede

Zuiderval 70
Postbus 563
7500 AN Enschede
T (053) 200 52 00
E info@ioresearch.nl
KVK-nummer 08198802

I&O Research Amsterdam

Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
T (020) 308 48 00
E info@ioresearch.nl